



**PREZES
URZĘDU OCHRONY KONKURENCJI
I KONSUMENTÓW
DELEGATURA W BYDGOSZCZY**

ul. Długa 47, 85-034 Bydgoszcz
Tel. 52 345-56-44, Fax 52 345-56-17
E-mail: bydgoszcz@uokik.gov.pl

Bydgoszcz, dnia 27 marca 2013r.

Znak: RBG-61-29/12/KL

DECYZJA NR RBG - 2/2013

Na podstawie art. 27 ust. 1 i ust. 2 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. Nr 50, poz. 331, ze zm.) oraz stosownie do art. 33 ust. 6 tejże ustawy – po przeprowadzeniu postępowania w sprawie stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów wszczętego z urzędu przeciwko Spółdzielczej Kasie Oszczędnościowo-Kredytowej „Jaworzno” z siedzibą w Jaworznie

- w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów –

uznaje się za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów działania Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo-Kredytowej „Jaworzno” z siedzibą w Jaworznie, polegające na naruszeniu obowiązku udzielania konsumentom rzetelnej, prawdziwej oraz pełnej informacji poprzez brak określenia w sposób jednoznaczny w umowach „*Umowa Pożyczki Nr...*” informacji o stopie oprocentowania kredytu, wbrew dyspozycji art. 30 ust. 1 pkt 6 ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim (Dz. U. Nr 126, poz. 715 ze zm.), co stanowi naruszenie art. 24 ust. 1 i 2 pkt 2 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów i **stwierdza się zaniechanie jej stosowania z dniem 20 września 2012 r.**

UZASADNIENIE

Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (dalej: **Prezes UOKiK** lub **organ ochrony konsumentów**) przeprowadził postępowanie wyjaśniające, mające na celu wstępne ustalenie, czy nastąpiło naruszenie uzasadniające wszczęcie postępowania w sprawie zakazu stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów przez Spółdzielczą Kasę Oszczędnościowo-Kredytową „Jaworzno” z siedzibą w Jaworznie (dalej: **przedsiębiorca** lub **Kasa**) w związku z zawieraniem umów z konsumentami w oparciu o kredyt konsumencki.

W toku tego postępowania Prezes UOKiK wezwał Kasę do przedłożenia m.in. wzorców umów o kredyt konsumencki w rozumieniu art. 3 ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim (Dz. U. Nr 126, poz. 715 ze zm.) – dalej: **u.k.k.** - wraz ze wszystkimi wzorcami stanowiącymi integralną część umowy, tj. regulaminami, tabelami opłat i prowizji oraz do przedstawienia innych szczegółowych informacji niezbędnych w niniejszej sprawie.

Analiza zgromadzonego materiału, w szczególności *Umowy pożyczki Nr...* (dalej: **Umowa**) stała się podstawą do wszczęcia - postanowieniem Nr RBG-259/2012 z dnia 23 listopada 2012 r. - z urzędu postępowania w sprawie podejrzenia stosowania przez Spółdzielczą Kasę Oszczędnościowo-Kredytową „Jaworzno” z siedzibą w Jaworznie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, polegających na naruszeniu obowiązku udzielania konsumentom rzetelnej, prawdziwej oraz pełnej informacji poprzez brak określenia w sposób jednoznaczny w umowach „*Umowa Pożyczki Nr...*” informacji o stopie oprocentowania kredytu, wbrew dyspozycji art. 30 pkt 6 ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim (Dz. U. Nr 126 poz.715 ze zm.).

W piśmie z dnia 3 grudnia 2012 r. przedsiębiorca wskazał, iż doprecyzował klauzulę określającą stopę oprocentowania kredytu oraz warunki jej zmiany z podaniem stopy referencyjnej. Obowiązującą obecnie klauzula określająca stopę oprocentowania kredytu – zgodnie z pkt 7 „*Umowy pożyczki nr...*” brzmi: „*Pożyczka oprocentowana jest wg stopy referencyjnej ustalonej przez Radę Polityki Pieniężnej w wysokości ... krotności tej stopy powiększonej o marżę w wysokości ... punktu procentowego. Stopa procentowa może ulegać zmianom w okresie trwania umowy pożyczki w przypadku zmiany wysokości stopy referencyjnej przez Radę Polityki Pieniężnej, o co najmniej ... punktu procentowego oraz w zakresie w jakim ta stopa ulegnie zmianie. Marża w okresie umowy jest stała. Oprocentowanie pożyczki w dniu zawarcia niniejszej umowy wynosi ... % w skali roku. Maksymalna stopa oprocentowania nie może w stosunku rocznym przekraczać czterokrotności wysokości stopy oprocentowania kredytu lombardowego Narodowego Banku Polskiego*”.

W ocenie Kasy powyższa klauzula jest zgodna z art. 30 ust. 1 pkt 6 u.k.k.. Ponadto przedmiotowe postanowienie w sposób wyraźny i jednoznaczny dla konsumenta wskazuje wysokość stopy procentowej, a także zawiera informacje o sposobie i zasadach ustalenia oprocentowania pożyczki. Omawiane postanowienie realizuje również pogląd wyrażony w doktrynie prawa odnośnie zamieszczenia informacji o wysokości stopy oprocentowania aktualnej na dzień zawarcia umowy.

Na marginesie przedsiębiorca wskazuje również, iż art. 30 ust. 1 u.k.k. nie nakłada na Kredytodawcę obowiązku podawania w umowie informacji o wysokości stopy referencyjnej. Stosownie do zapisów art. 27 ww. ustawy przedmiotowa informacja powinna zostać udostępniona konsumentowi w lokalu służącym do obsługi konsumenta. Przedmiotowa informacja udostępniana jest przez Kasę każdemu konsumentowi w Oddziale, w szczególności poprzez wywieszenie stosownej informacji na tablicach informacyjnych.

W dniu 14 stycznia 2012 r. postanowieniem nr RBG-14/2014 Prezes UOKiK doprecyzował zarzut określony w postanowieniu nr RBG-144/2012 z dnia 16 lipca 2012 r. poprzez wskazanie, iż praktyka przedsiębiorcy mogła naruszyć art. 30 ust. 1 pkt 6 ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim (Dz. U. Nr 126 poz.715 ze zm.). Dodany więc został „ustęp 1” do podstawy prawnej określającej praktykę stosowaną przez przedsiębiorcę. Ponadto organ ochrony konsumentów wskazał, iż przedmiotowa praktyka mogła stanowić naruszenie art. 24 ust. 1 i 2 pkt 2 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. Nr 50, poz. 331, ze zm.) – dalej: **u.o.k.i.k.**

Prezes UOKiK zawiadomił Kasę o zakończeniu zbierania materiału dowodowego oraz o możliwości zapoznania się z aktami sprawy (pismo z dnia 12 marca 2013 r.). Przedsiębiorca nie skorzystał w powyższego uprawnienia.

Prezes UOKiK ustalił następujący stan faktyczny:

Na podstawie zebranych w toku postępowania dokumentów organ ochrony konsumentów ustalił, iż Spółdzielcza Kasa Oszczędnościowo-Kredytowa „Jaworzno” z siedzibą w Jaworznie jest wpisana do Rejestru Przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego pod numerem KRS 0000037620, prowadzonego przez Sąd Rejonowy Katowice-Wschód w Katowicach, Wydział VIII Gospodarczy Krajowego Rejestru Sądowego. Przedmiotami działalności Kasy są m.in. pozostałe pośrednictwo pieniężne, działalność agentów i brokerów ubezpieczeniowych oraz działalność pozostałych organizacji członkowskich, gdzie indziej niesklasyfikowana.

W związku z prowadzoną działalnością przedsiębiorca udziela kredytów konsumenckich m.in. na podstawie wzorca umowy *Umowa pożyczki* Nr. Wzorzec stosowany był od wprowadzenia u.k.k. W przedmiotowym wzorcu znajdowało się postanowienie o następującej treści:

„Pożyczka oprocentowana jest wg stopy referencyjnej ustalonej przez Radę Polityki Pieniężnej w wysokości ... krotności tej stopy powiększonej o marżę w wysokości ... punktu procentowego. Stopa procentowa może ulegać zmianom w okresie trwania umowy pożyczki w przypadku zmiany wysokości stopy referencyjnej przez Radę Polityki Pieniężnej, o co najmniej ... punktu procentowego oraz w zakresie w jakim ta stopa ulegnie zmianie. Marża w okresie umowy jest stała. Maksymalna stopa oprocentowania nie może w stosunku rocznym przekraczać czterokrotności wysokości stopy oprocentowania kredytu lombardowego Narodowego Banku Polskiego”(pkt 7 Umowy pożyczki Nr....).

W dniu 20 września 2012 r. Kasa dokonała modyfikacji wyżej wymienionego postanowienia poprzez dodanie do niego następującego sformułowania: *Oprocentowanie pożyczki w dniu zawarcia niniejszej umowy wynosi ... % w skali roku.*

Mając na uwadze zebrany materiał dowodowy, Prezes UOKiK zważył, co następuje:

Podstawą do rozstrzygania sprawy w oparciu o przepisy u.o.k.i.k. jest uprzednie zbadanie przez organ ochrony konsumentów, czy w danej sprawie zagrożony został interes publicznoprawny. Stwierdzenie, że to nastąpiło, pozwala na realizację celu tej ustawy, wskazanego w art. 1 ust. 1, którym jest określenie warunków rozwoju i ochrony konkurencji oraz zasad podejmowanej w interesie publicznoprawnym ochrony interesów przedsiębiorców i konsumentów. Zdaniem organu ochrony konsumentów, rozpatrywana sprawa ma charakter publicznoprawny, albowiem wiąże się z ochroną interesu wszystkich konsumentów, którzy są lub będą klientami skarżonego przedsiębiorcy. Zatem uzasadnione było w niniejszej sprawie podjęcie przez Prezesa UOKiK działań przewidzianych w u.o.k.i.k.

Przepis art. 24 ust. 1 tejże ustawy stanowi, iż *„Zakazane jest stosowanie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów.”*, natomiast art. 24 ust. 2 określa, iż *„Przez praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów rozumie się godzące w nie bezprawne działanie przedsiębiorcy, w szczególności: 1) stosowanie postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym*

mowa w art. 479⁴⁵ ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego;
2) **naruszanie obowiązku udzielania konsumentom rzetelnej, prawdziwej i pełnej informacji;**
3) **nieuczciwe praktyki rynkowe lub czyny nieuczciwej konkurencji”.**

Oceny, czy w danym przypadku mamy do czynienia z praktyką określoną w wyżej wymienionym przepisie należy dokonać na podstawie ustalenia łącznego spełnienia trzech przesłanek, którymi są:

- **działania przedsiębiorcy,**
- **bezprawność tych działań,**
- **naruszenie zbiorowego interesu konsumentów.**

Działania przedsiębiorcy

Zgodnie z przepisem art. 4 pkt 1 u.o.k.i.k., ilekroć w ustawie tej jest mowa o przedsiębiorcy, pojmuje się przez to w pierwszej kolejności przedsiębiorcę w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (t.j. Dz. U. z 2010 r., Nr 220, poz. 1447 ze zm.). Przedsiębiorcą w rozumieniu art. 4 ust. 1 tej ustawy jest osoba fizyczna, osoba prawna i jednostka organizacyjna niebędąca osobą prawną, której odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną - wykonująca we własnym imieniu działalność gospodarczą. Przepis art. 2 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej definiuje działalność gospodarczą jako zarobkową działalność wytwórczą, handlową, budowlaną, usługową oraz poszukiwanie, rozpoznawanie i wydobywanie kopalin ze złóż, a także działalność zawodową wykonywaną w sposób zorganizowany i ciągły.

Zdaniem Prezesa UOKiK, działalność Kasy polegająca na gromadzeniu środków pieniężnych członków czy też udzielaniu im pożyczek spełnia kryteria działalności gospodarczej, o jakich mowa w ww. przepisach. Jest to bowiem działalność wykonywana w sposób stały i powtarzalny oraz – co do zasady - zarobkowy.

Na marginesie wskazać należy, iż zgodnie z ustawą z dnia 14 grudnia 1995 r. o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych (Dz. U. z 1996 r. Nr 1, poz. 2 ze zm.) działalność Kasa miała charakter niezarobkowy (por. art. 3 ust. 2 ww. ustawy). Niemniej Sąd Najwyższy wskazał, iż mimo takiego ustawowego wyłączenia spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe posiadają status przedsiębiorcy¹. W obecnie obowiązującej ustawie z dnia 5 listopada 2009 r. o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych (Dz. U. z 2012 r. poz. 855 ze zm.) powyższe podmioty pozbawione zostały niezarobkowego charakteru działalności, w związku z powyższym ich status prawny jako przedsiębiorcy nie jest kwestionowany.

Mając powyższe na uwadze uznać należy, iż Kasa - prowadząc działalność gospodarczą jako spółdzielcza kasa oszczędnościowo-kredytowa - jest przedsiębiorcą w rozumieniu art. 4 pkt 1 u.o.k.i.k. Tym samym jej działania mogą podlegać ocenie w aspekcie naruszenia zakazu stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów.

¹ Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 21 stycznia 2011 r., sygn. akt III CZP 125/10; a także podobnie: wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 5 września 2012 r. sygn. akt VI A Ca 333/12; wyrok Sądu Okręgowego w Warszawie - Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów z dnia 3 stycznia 2012 r., sygn. akt XVII AmA 190/10.

Bezprawność działań i naruszenie zbiorowych interesów konsumentów

W świetle przepisu art. 24 ust.1 i ust. 2 pkt 2 u.o.k.i.k. przez praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów rozumie się godzące w nie bezprawne działanie przedsiębiorcy w szczególności poprzez naruszanie obowiązku udzielania konsumentom rzetelnej, prawdziwej i pełnej informacji. Zachowanie takie godzi zatem w prawo konsumenta do informacji, które stanowi podstawę umożliwiającą konsumentowi właściwą ocenę przez niego sytuacji, a także jest warunkiem swobodnego podjęcia decyzji.

W ocenie Prezesa UOKIK przedsiębiorca nie udzielił w sposób jednoznaczny w Umowie pełnej informacji o stopie oprocentowania kredytu, poprzestając jedynie na wskazaniu warunków zmiany stopy oprocentowania w trakcie trwania stosunku obligacyjnego, przez co naruszył art. 30 ust. 1 pkt 6 u.k.k..

W analizowanej Umowie zostało zamieszczone postanowienie zgodnie z którym: *„Pożyczka oprocentowana jest wg stopy referencyjnej ustalonej przez Radę Polityki Pieniężnej w wysokości ... krotności tej stopy powiększonej o marżę w wysokości ... punktu procentowego. Stopa procentowa może ulegać zmianom w okresie trwania umowy pożyczki w przypadku zmiany wysokości stopy referencyjnej przez Radę Polityki Pieniężnej, o co najmniej ... punktu procentowego oraz w zakresie w jakim ta stopa ulegnie zmianie. Marża w okresie umowy jest stała. Maksymalna stopa oprocentowania nie może w stosunku rocznym przekraczać czterokrotności wysokości stopy oprocentowania kredytu lombardowego Narodowego Banku Polskiego”*.

Zgodnie z art. 30 ust. 1 pkt 6 u.k.k. umowa o kredyt konsumencki powinna określać stopę oprocentowania kredytu oraz warunki jej zmiany z podaniem indeksu lub stopy referencyjnej, o ile ma zastosowanie do pierwotnej stopy oprocentowania kredytu; jeżeli umowa o kredyt konsumencki przewiduje różne stopy oprocentowania, informacje te podaje się dla wszystkich stosowanych stóp procentowych w danym okresie obowiązywania umowy. Tak więc w umowie znajdować się muszą nie tylko zasady zmiany wysokości oprocentowania, ale również powinna zostać określona wysokość stawki pierwotnej, która w trakcie umowy może podlegać zmianie. W doktrynie słusznie przyjmuje się, iż najlepszym rozwiązaniem z punktu widzenia interesów konsumentów jest zamieszczenie informacji o wysokości stopy oprocentowania aktualnej na dzień zawarcia umowy. Wniosek taki wypływa z wykładni celowościowej przepisu, zgodnie z którą konsument winien otrzymać komplet aktualnych informacji na dzień dokonania określonej czynności².

Przedmiotowe informacje są niezbędne dla konsumenta nie tylko w celu rzetelnego ocenienia atrakcyjności oferty oraz wyliczenia ewentualnych obciążeń finansowych przez okres trwania umowy, ale również umożliwia precyzyjne i sumienne porównanie oferty z innymi propozycjami pożyczkowymi dostępnymi na rynku finansowym.

Kasa w analizowanej Umowie zdecydowała się na wskazania zmiennej stopy oprocentowania, która uzależniona jest od wahań stopy referencyjnej. Brak jest jednak określenia w sposób jednoznaczny wysokości stopy oprocentowania, mimo nałożenia na przedsiębiorcę przez ustawodawcę obowiązku w tym zakresie. Konsument zmuszony jest do

² T. Czech, *Kredyt konsumencki Komentarz*, Warszawa 2012, s. 297.

samodzielnego obliczania wysokość stopy oprocentowania na dzień zawarcia umowy, co może powodować komplikacji związane z niepoprawnym jej obliczeniem, a przez to błędnym wyobrażeniem na temat rzeczywistych warunków umowy. Takie działanie – w ocenie Prezesa UOKiK – jest bezprawne, ponieważ narusza prawo konsumenta do uzyskania prawdziwej, rzetelnej oraz pełnej informacji w zakresie istotnych postanowień umowy o kredyt konsumencki.

Przesłanka naruszenia zbiorowych interesów konsumentów

Ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów formułuje definicję negatywną pojęcia zbiorowego interesu konsumentów, stwierdzając w art. 24 ust. 3, że nie jest nim suma indywidualnych interesów konsumentów. W świetle art. 1 ust. 1 wyżej przywołanej ustawy należy przyjąć, że ze zbiorowymi interesami konsumentów mamy do czynienia wówczas, gdy działania przedsiębiorcy są powszechne i mogą dotknąć każdego potencjalnego konsumenta będącego kontrahentem przedsiębiorcy. Przedmiotem ochrony nie są zatem interesy indywidualnego konsumenta lub grupy indywidualnych konsumentów, ale wszystkich – aktualnych lub potencjalnych klientów – traktowanych jako grupa uczestników rynku zasługująca na szczególnej ochronie³.

Stanowisko to potwierdzone zostało również w orzecznictwie Sądu Najwyższego, który w uzasadnieniu jednego z wyroków stwierdził, iż: „*nie jest zasadne uznawanie, że postępowanie z tytułu naruszenia ustawy antymonopolowej można wszczynać tylko wtedy, gdy zagrożone są interesy wielu odbiorców, a nie jest to możliwe w sytuacji, gdy pokrzywdzonym jest tylko jeden konsument. Wydawane orzeczenie ma bowiem wymiar znacznie szerszy, pełni także funkcję prewencyjną, służy bowiem ochronie także nieograniczonej liczby potencjalnych konsumentów*”⁴.

W ocenie Prezesa UOKiK zakwestionowane w przedmiotowej decyzji zachowanie Kasy godzi w zbiorowe interesy konsumentów. Stroną umowy zawieranej przez ww. przedsiębiorcę są zarówno wszyscy aktualni, jak i wszyscy potencjalni klienci zamierzający skorzystać z kredytu konsumpcyjnego. Zatem krąg adresatów takiego wzorca nie jest z góry określony.

Na poparcie powyższego należy zatem przytoczyć stanowisko SOKiK, który w wyroku z dnia 13 stycznia 2009 r. wskazał, iż jeżeli potencjalną daną praktyką przedsiębiorcy może być dotknięty każdy konsument w analogicznych okolicznościach, to ma miejsce naruszenie zbiorowych interesów (sygn. akt: XVII Ama 26/08). Tak więc w rozpatrywanym stanie faktycznym zachowanie Kasy nie dotyczy interesów poszczególnych osób, których sprawy mają charakter jednostkowy, indywidualny i nie dający się porównać z innymi, lecz wpływa niekorzystnie na interesy potencjalnie nieokreślonego kręgu konsumentów, których sytuacja jest identyczna i wspólna dla całej, licznej grupy obecnych i przyszłych kontrahentów przedsiębiorcy.

Mając na względzie powyższe należy stwierdzić, że wszystkie przesłanki z art. 24 ust. 1 i 2 pkt 2 u.o.k.i.k. zostały spełnione, co oznacza, iż przedsiębiorca dopuścił się stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów.

³ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 10 lipca 2008 r., sygn. akt VI ACa 306/08, a także T. Skoczny, *Ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów Komentarz*, C.H.Beck 2009 r., s. 962.

⁴ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 września 2003 r., sygn. akt: I CKN 504/01.

Zgodnie z dyspozycją art. 27 ust. 1 i 2 u.o.k.i.k. nie wydaje się decyzji o uznaniu praktyki za naruszającą zbiorowe interesy konsumentów i nakazującej zaniechanie jej stosowania, jeżeli przedsiębiorca zaprzestał zabronionych działań, o których mowa w art. 24 ww. ustawy. W związku z wprowadzeniem do wzorca umowy informacji o wysokości oprocentowania w dniu zawarcia umowy, a przez to zaniechaniem stosowania kwestionowanej praktyki, Prezes UOKiK wydał decyzję o uznaniu praktyki za naruszającą zbiorowe interesy konsumentów i stwierdził zaniechanie jej stosowania z dniem 20 września 2012 r.

Wobec tego orzeczono jak w sentencji decyzji.

Stosownie do treści art. 81 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów w związku z art. 479²⁸ § 2 kodeksu postępowania cywilnego od niniejszej decyzji przysługuje stronie odwołanie, które wnosi się za pośrednictwem Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów - Delegatury Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w Bydgoszczy do Sądu Okręgowego w Warszawie - Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w terminie dwutygodniowym od dnia jej doręczenia.

*Z up. Prezesa Urzędu
Ochrony Konkurencji i Konsumentów
Dyrektor Delegatury w Bydgoszczy
Dorota Karczevska*

Otrzymują:

1. Spółdzielcza Kasa Oszczędnościowo-Kredytowa „Jaworzno”
ul. Gwarków 2
43-600 Jaworzno

2. a/a.